

Полстаєв Г.
магістрант історичного факультету
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

Діяльність ремісничого об'єднання. Кустарні промисли євреїв на Житомирщині у 1926-1934 роках

Життя єврейської громади області було і залишається надзвичайно різноманітним. Бібліографія, що стосується тематики волинського єврейства становить десятки томів. Як відомо, ще за часів Російської імперії єврейська торгівельно-реміснича ініціатива виступала джерелом економічного розвитку губернії. З часом, після революції і встановлення на землях сучасної Житомирщини влади рад, єврейська національна група, як і групи представників інших нацменшостей отримала нові можливості до свого саморозвитку. Зміна політичного вектору розвитку Української республіки вплинула на усі сфері суспільного життя і економіки країни. Для нас сьогодні набуває великого значення дослідження окремих аспектів внутрішньо-економічного розвитку УРСР, і, зокрема, розвитку ремісництва на Волині. Тому при написанні даної наукової розвідки нами було зосереджено увагу на загальних засадах функціонування спілок і ремісничих кооперативів протягом 1926-1934 років.

Початкові кроки на шляху до утворення самостійних ремісничих одиниць у межах юрисдикції окружних комітетів партії були зроблені у 1925 році. Як відомо, це був час початку впровадження у життя так званої політики коренізації, коли кожна національна громада отримала від держави право на захист власної культури, звичаїв і традицій.

Серед заходів, що визначили у подальшому становище ремісників стали збори кооперативних товариств і спілок, що в основному об'єднали кустарів-євреїв.

Перший з'їзд ремісничих товариств і ремісників-кустарів відбувся 25 січня 1926 року. На ньому було прийняте рішення про злиття ремісничих підприємств округи, а також про створення національних сілрад у області [1, арк. 3-4].

До президіуму з'їзду між іншими було обрано т.т.: Брамінського з Новограду-Волинського, Котлярського з Радомишля, Лернера з Пулин, Чарторийського від єврейської секції окружкому, Гершмана з Котельні, Соніса від Житомирського товариства кустарів.

Як було зазначено у колективному рішенні з'їзду, сприяння кооперації для організованого керівництва кустарницьким рухом повинно було і надалі відігравати роль провідного напрямку державної політики на місцях.

В означений час на Житомирщині існували наступні єврейські артїлі: Ярунська, Пулинська, Соколівська, Волянщинська, Черняхівська, Рогачівська, Троянівська, Житомирська. Найчисельнішими за кількістю членів серед них були Троянівська (до неї входило сто двадцять осіб),

Черняхівська (сімдесят сім осіб), Рогачівська (п'ятдесят чотири особи), а також артіль, що діяла у Житомирі (нараховувала двадцять п'ять членів).

Висококваліфіковані ремісничі кадри вважалися резервом для навчання молоді необхідним молодій радянській владі професій і ремесел. На місцевому рівні роль кустарного виробництва на даному етапі відігравала навіть не допоміжну, а вирішальну функцію з забезпечення населення усіма промисловими товарами, необхідними у побуті [2, арк. 23].

В цей же час тривав процес виділення національних сільських і селищних рад у районах області [3, с. 40-41]. Разом з виділенням ремісничих товариств відбувалося адміністративне оформлення центрів оселення єврейських громад Житомирщини. Справу популяризації переселення на колфонди, а також вербовку охочих серед згаданих категорій населення було покладено на відділи окружного земельного товариства (ОЗЕТ) при Волинському окрвиконкомі. Як зазначалося у звіті засідання бюро нацменшостей від 4 червня 1930 року, переселенням надавалася необхідна матеріальна допомога, що вимагалась від місцевої організації, для чого залучались кошти ОЗЕТу. [4, арк. 4].

Згідно наказу за № 125 Волинського окружного виконавчого комітету по Волинській окружній адміністративно-територіальній комісії від 27 жовтня 1926 року райвиконкомаами були проведені наступні зміни: Пулинським виключено з Пулинської сільради м-ко Пулини (центральної частину) і в ньому утворено окрему Пулинську єврейську селищну раду; у Баранівському виключено з Баранівської сільради м-ко Баранівка (також центральної частину) і в ньому утворено окрему Баранівську єврейську селищну раду; у Іванківському виключено зі Старо-Котелянської сільради містечко Котельню і в ньому утворено окрему Котелянську єврейську селищну раду, а також виключено зі Старо-Коднянської сільради містечко Кодню з утворенням у ньому Коднянської єврейської селищної ради [5, арк. 55-57].

Паралельно проводилося й переселення єврейської людності на землі так званих колгоспних фондів. У 1930 році Волинській окрузі було надано 247 нарядів на переселення до різних районів УРСР, разом із тим, ще вісім сімей надіслано до Криму. Серед переселених було: робочих 59 осіб, кустарів – 104, декласованих і безробітних – 76 [6, арк. 7].

Таким чином, зроблений нами короткий огляд становища кустарно-ремісничого виробництва на початку тридцятих років ХХ століття розкрив значення і роль, яка надавалася останньому у смичці із робітничим класом і підтримці економіки молодій радянській державі. Переселення єврейської людності з земель губернії до інших районів республіки підтримувалося державними установами УСРР, при цьому у часі воно співпало із утворенням національних адміністративно-територіальних одиниць у складі містечкових, селищних і сільських рад.

Список використаних джерел і літератури

1. Державний архів Житомирської області (Далі – ДАЖО). – Ф.р. 326. – Оп. 1. – Спр. 254\
2. ДАЖО. – Ф.р. 326. – Оп. 1. – Спр. 250.
3. Національні меншини в Україні. 1920-1930 роки. Іст.-картогр. атлас / Упор. М. І. Панчук — К.: Четверта хвиля, 1996.
4. ДАЖО. – Ф.р. 326. – Оп. 1. – Спр. 282.
5. ДАЖО. – Ф.р. 326. – Оп. 1. – Спр. 254.
6. ДАЖО. – Ф.р. 326. – Оп. 1. – Спр. 282.